

**T. A. HIDOYATOV, S. A. KADIROVA,
Y. I. ABDURAHMONOV**

ZAMONAVIY JIHOZLASH VA INTERYER

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA
MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

**T. A. HIDOYATOV, S. A. KADIROVA,
Y. I. ABDURAHMONOV**

ZAMONAVIY JIHOZLASH VA INTERYER

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
tomonidan 5580100 — Arxitektura yo'nalishi talabalari uchun
o'quv qo'llanma sifatida tavsiya etilgan*

**O'ZBEKISTON FAYLASUFLARI
MILLIY JAMIYATI NASHRIYOTI
TOSHKENT — 2012**

UDK 72.02(075)
BBK 85.128
X 47

Hidoyatov T. A.

Zamonaviy jihozlash va interyer/ Hidoyatov T. A., Kadirova S. A., Abdurahmonov Y. I.; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Toshkent Arxitektura va qurilish instituti. — T.: O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti, 2012. — 168 b.

I. Kadirova S. A.
II. Abdurahmonov Y. I

UDK 72.02(075)
BBK 85.128
X 47

***O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan arxitektor,
Arxitektura fanlari doktori, professor
T. A. Hidoyatov tahriri ostida***

Darslikdagi bayon etilayotgan material kerakli ma'lumotlar bilan to'ldirilib, talabalar bilimini boyitish, amaliy ko'nikmalarni hosil qilish, osonlashtirishga yo'naltirilgan va malakaviy intuitsiya, binolar, inshootlar interyerlarini bezatishda paydo bo'ladigan estetik topshiriqlarni yechishlarida yordam beradi.

Darslikning mazmuni talabalar oldidagi funksional tashkil etish qonuniyatlarini va ichki fazoviylikning maqsadli rangda bezatilishini hamda zamonaviy estetik nuqtayi nazardan ochishni tushuntirib beradi.

Darslikda ilk bor binolar interyerining O'zbekiston milliy me'morchiligi mohiyatiga tegishli bo'lgan ko'p asrlik tajribasidan foydalanilganligi e'tiborga sazovor.

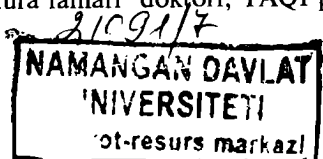
Darslikning 5- va 6-bo'limlari «Arxitekturaviy loyihalash» kafedrasi katta o'qituvchilari F. X. Magamedova, N. A. Zokirovalar tomonidan yozilgan.

Taqrizchilar:

V. M. Mahmudov — O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan arxitektor,
Arxitektura fanlari doktori, TAQI professori;

M. Q. Ahmedov — O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan arxitektor,
Arxitektura fanlari doktori, TAQI professori.

ISBN 978-9943-391-45-1

© O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2012.

KIRISH

Interyer — tashkil etilgan fazoviy kenglik sifatida faqat arxitekturaning ajralmas qismi bo‘libgina qolmasdan, balki uni arxitekturaning boshlang‘ich asosi deb ham atashadi. Tarixiy tarzda to‘plangan tajriba va hozirgi vaqtdagi voqelikning guvohlik berishiga ko‘ra interyerning yechimi avval ham, bundan keyin ham arxitekturaviy faoliyatning ajralmas qismi bo‘lib qolaveradi. O‘ziga xos ichki muhitni yaratishda turli profilda faoliyat yuritayotgan mutaxassislar — texnologdan boshlab rassom va dizaynerni o‘z tarkibiga birlashtirishdek vazifani bajarishda yetakchilik qilish roli interyerga tegishlidir. Interyer muhit sifatida ichkaridan qabul qilinadigan arxitekturaviy shaklning estetik qonuniyatlariga asoslangan holda tashkil etiladi. Interyerning arxitekturaviy obyekt turiga (xona, bino va h.k.) bog‘liq bo‘lgan differensiallashgan tushunchasi muhitning ma‘lum bir turi ko‘rinishini joylashtirishning aniq usulini belgilashdan iboratdir.

Interyer estetik shakllanishining jihatlarini anglash uchun ichki muhit tashkil etilishining spetsifikasini chuqur o‘rganish talab etiladi. Zamonaviy qurilish sifatini oshirish sharoitlarida sun‘iy muhitning nafaqat funksional, balki estetik tomonlari ham alohida katta ahamiyat kasb etadi. Odamlar vaqtining aksariyat qismi o‘tadigan interyerning yechimiga arxitekturaning sifati, spetsifik mazmunining qabul qilinishi va san‘at sifatida baholanishi ham bog‘liq bo‘ladi.

Ichki fazoviy kenglikni, aniqrog‘i, interyerni loyihalash zaruriy maxsus tayyorgarlikni talab etadi. «Interyer bo‘yicha ixtisoslashtirish» deganda loyihalash jarayonini tashkil etishning zamonaviy jamoa formasidan bevosita amaliy foydalanishga ega bo‘lgan arxitektor faoliyatining zarur sohalaridan birini chuqur o‘rganish nazarda tutiladi.

Interyer bo‘yicha bajariladigan ijodiy ishning xarakteri shakl, plastika, yorug‘lik, rang, tekstura va faktura, materialning rolini chuqur tushuntirib bera oladigan spetsifik bilimlarni talab etadi. Konkret xona va ular sistemasida hayotiy muhitni tashkil etish imkoniyati haqida, har xil ti pdagi ichki fazoviy kengliklarni qabul qilishning jihatlarini, ularning o‘lchamlari va shakli haqida, to‘suvcchi yuzalarning arxitekturaviy kompozitsiyasining spetsifik vositalari va usullari haqida real tasavvurlarga ega bo‘lish bo‘ljak arxitektorlar uchun juda zarurdir. Tasviriy san‘at bilan birgalikda sintezdan foydalanish deganda nafaqat ularning turlarini va bajarish usullarini bilish, shunigdek, interyerning obrazli yechimiga organik tarzda kiritiladigan murakkab bo‘lmagan kompozitsiyalarni

mustaqil ravishda eskizlashtira olish bo'yicha egallanadigan saviyalar ham tushuniladi. Muhitda jihozlarning roli alohida ahamiyat kasb etib, ular interyerning boshqa elementlari bilan birgalikda kompozitsiyaga kirib boradi. Bu spetsifik arxitekturaviy — dizaynerli loyihalashda namoyon bo'lib, bunda o'zining xususiy funksional o'lchovlariga ega bo'lgan jihozlash predmetlari «inson — predmet» bog'liqligiga javob bergan holda «predmet — muhit» deb ataluvchi badiiy talablarga muvofiq keluvchi estetik sifatlarni yuzaga chiqarmog'i lozim bo'ladi. Arxitektor yorug'lik va alohida yoritish vositalari (alohida chiroqlar) sistemasi, mebellar va mebellarning alohida tiplari sistemasi, ko'rish orqali qabul qilinadigan informatsiya (axborot)lar va ularning elementlari tizimlarini hisobga olgan holda loyihalashni uddalay olmog'i lozim.

«Zamonaviy jihozlar va interyer» predmeti inson va jamoa faoliyati o'tadigan binoning ichki kengligini estetik tashkil etishning qonuniyatlarini ochib beradigan asosiy savollar majmuyini o'z ichiga oladi. Bunda shuni alohida ta'kidlash muhimki, agar turar-joy, jamoat va sanoat binolari tipologik xarakteristikalarining chegaraviy holatlariga ega bo'lsa, u holda xonalarning funksional jihatlarini, tabiiy-iqlimiy sharoitlar, aholi turli etnik guruhlarining har xil urf-odatlarini, milliy va mahalliy an'analari, ijrochilar va buyurtmachilarning didlari hamda ko'plab boshqa faktorlar bilan belgilanadigan jihozlar tizimi, stilli yo'naltirilganlik, badiiy bezaklar bilan pardozlashning o'zaro ta'sirlashuvi orqali yechiladigan ichki fazoviy kenglikni tashkil etishning kompozitsion variantlari amaliy jihatdan juda xilma-xil va juda ko'p bo'lishi mumkin. Bunday variantlarning ichida interyerning muvaffaqiyatli variantlari bilan bir qatorda kamroq muvaffaqiyatga ega bo'lgan variantlarini ham topish mumkin. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, interyer tashkil etilishining yuqori sifatiga erishish asosida ularni qurish qonuniyatlari va uslublarining prinsipial asoslarini chuqur bilishga asoslangan oqilona yondashuvi yotadi. «Zamonaviy jihozlar va interyer» predmeti shunday bosh nazariy baza deb ham hisoblanadiki, uning asosida bo'lajak arxitektorlarda ular egallashi zarur bo'lgan bilimlar majmuasi, saviyalar va professional intuitsiya shakllanadi. Bu bilimlar arxitektorlarga binolar interyerini tashkil etish bilan bog'liq bo'lgan murakkab ijodiy masalalarni yuqori sifatda yechish imkonini beradi. Unda ketma-ket tarzda interyerning o'ziga xos tasniflari, turli funksional vazifalar bajariladigan xonalarda interyerni shakllantirishning o'ziga xos jihatlari va uni loyihalashning uslubiy asoslari ochilib boriladi. Interyer